

บทที่ 3

ผลการวิจัย และข้อวิจารณ์

3.1 ความหมายและความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย

มาตรฐานคุณภาพนักวิจัย หรือจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ในประเทศที่ศึกษา 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สิงคโปร์ และกลุ่มประเทศนอร์ดิก ได้ใช้คำว่า “มาตรฐานวิชาชีพวิจัย” แทนกันโดยทั่วไปนั้น มีความหมาย 2 นัยประกอบกัน คือ

1) การที่นักวิจัยหรือผู้ประกอบวิชาชีพวิจัยใช้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และความชำนาญในศาสตร์และสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง เข้าดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามระเบียบแบบแผนและวิธีการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องนั้น ตั้งแต่ขั้นก่อนการดำเนินงานวิจัย ระหว่างการดำเนินงานวิจัย และหลังการดำเนินงานวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ความจริง ที่เป็นคำตอบในปัญหาหรือประเด็นที่สงสัย หรือเพื่อการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น ทั้งนี้ นักวิจัยต้องรู้ดีใน (1) เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง ที่ศึกษา และ (2) ระเบียบวิธีวิจัยในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง

2) การที่นักวิจัยได้ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องในด้านศีลธรรมตลอดระยะเวลาที่ทำงานวิจัย ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้มีคุณธรรมคือคุณงามความดี และมีจริยธรรมคือความถูกต้องด้วยศีลธรรม

นักวิจัยที่มีคุณภาพต้องมีทั้งสองข้อข้างต้น จะหย่อนข้อใดข้อหนึ่งไปมิได้เลย จึงจะทำให้ผลงานวิจัยมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ ได้รับการยอมรับจากประชาคมวิจัยว่ามีมาตรฐานการทำงานวิจัยอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในวงการวิชาชีพนั้น และยังเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาคมวิจัยและสังคมว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากสาธารณชนอีกด้วย

3.2 จรรยาวิชาชีพวิจัยและจริยธรรมการวิจัย

“จรรยาวิชาชีพวิจัย” มีความหมายและความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นความประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึง “มาตรฐานในการปฏิบัติงาน” คือมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงประสงค์ในการทำวิจัย ที่ถือเป็นเกณฑ์เทียบกำหนดได้ว่าเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ กับเป็นผู้ที่มี “จริยธรรมการวิจัย” คือมีหลักประพฤติปฏิบัติที่ดี และถูกต้องด้วยศีลธรรม จึงเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสถาบันหรือองค์กรหรือประชาคมวิจัยว่าเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเป็นผู้มีความรู้และทักษะในการวิจัยในศาสตร์สาขานั้นๆ และมีคุณงามความดีและความถูกต้องด้วยศีลธรรมจรรยาในการทำวิจัย จึงได้รับการยอมรับนับถือไว้วางใจ และเชื่อมั่นจากสังคมและสาธารณชน

เมื่อพิจารณาสาระและประเด็นข้างต้น จะเห็นว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างมาตรฐานวิชาชีพวิจัยมี 2 ปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ คนและงาน “คน” หมายถึงตัวนักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสียหรือที่

เกี่ยวข้อง ส่วน “งาน” หมายถึงงานวิจัยในเรื่องที่นักวิจัยสนใจใคร่รู้ และด้วยเหตุที่คนเป็นพนักงาน จึงพบว่า ปัญหาการวิจัยที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา มีสาเหตุหลักมาจากนักวิจัยหรือคณะวิจัย ที่มีความบกพร่องหรือย่อหย่อนในการประพฤติปฏิบัติในทางศีลธรรม อาจโดยทราบหรือไม่ทราบ ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ รู้เท่าหรือไม่รู้เท่า ถึงการณก็ตาม เหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งสาเหตุหรือแรงกระตุ้นให้สถาบันหรือองค์กรต่างๆ กำหนดข้อควรประพฤติปฏิบัติ ที่เป็นบรรทัดฐานให้นักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสียใช้ยึดถือปฏิบัติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของความเป็นนักวิจัยที่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาคมวิจัยในสาขาวิชาชีพและ สาธารณชน

จรรยาวิชาชีพของนักวิจัย หมายถึงประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติที่ดีที่พึงประสงค์ ที่นักวิจัยซึ่งเป็นบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรในสายงานอาชีพใดก็ตามที่มาทำงานวิจัยควรยึดถือปฏิบัติ ซึ่งจากการประมวลจรรยาวิชาชีพของนักวิจัยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่ศึกษา ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิจัย สาขาต่างๆ ทั้งสายวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 10 ท่าน ได้แนวทางปฏิบัติที่เป็นผลจากการ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการในขั้นต้น นำมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ในแบบสอบถาม (ดังแสดง ในภาคผนวก 1) ดังนี้

- 1) คุณลักษณะของนักวิจัยที่ดี
- 2) คุณสมบัติของนักวิจัยในหน้าที่ต่างๆ (นักวิจัย นักวิจัยหลัก ผู้อำนวยการชุดโครงการวิจัย ผู้จัดการ/ผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย นักวิจัยที่ปรึกษาหรือที่ปรึกษา ผู้ประเมิน และ บรรณารักษ์)
- 3) แนวทางปฏิบัติที่ดีของนักวิจัยต่อผู้ร่วมงานวิจัย สัตว์ทดลอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 4) แนวทางปฏิบัติที่ดีของนักวิจัยต่อหน่วยงานต้นสังกัด
- 5) แนวทางปฏิบัติที่ดีของนักวิจัยต่อแหล่งทุนวิจัย
- 6) แนวทางปฏิบัติที่ดีของนักวิจัยในกระบวนการวิจัย (ก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานวิจัย)
- 7) แนวทางปฏิบัติที่ดีของหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย
- 8) แนวทางปฏิบัติที่ดีของแหล่งทุนวิจัย

หมวดหมู่ข้างต้นได้แสดงประเด็นต่างๆ ในรายละเอียด แล้วขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าประชุมระดมความคิดเห็น ครั้งที่ 1 ที่ วช. และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 10 - 12 สิงหาคม 2553 ณ เดอะไฮด์ รีสอร์ท ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยที่มีได้เข้าประชุมอีก รวมจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 36 คน ให้ความเห็นว่าจรรยาวิชาชีพวิจัยที่แสดงไว้ในแบบสอบถามได้ (1) ครอบคลุมมาตรฐานการดำเนินงานวิจัยและความมีจริยธรรมการวิจัยชัดเจนและเพียงพอแล้วหรือยัง (2) แนวทางปฏิบัติต่างๆ สามารถนำมาใช้เทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทยได้หรือไม่เพียงใด และ (3) แนวทางปฏิบัติเหล่านั้นมีความสำคัญต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยเพียงใด ผลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัย ได้ข้อมูล ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า

และประโยชน์อย่างยิ่ง สรุปโดยรวมได้ดังนี้ (ข้อมูลตัวเลขอยู่ในแบบสอบถามที่แสดงไว้ในภาคผนวก 1 รวมทั้งตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อการใช้นโยบายปฏิบัติต่างๆ มาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทย และความสำคัญของประเด็นนั้นๆ ต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทย)

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือทุก 4 ใน 5 คน เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ค่าเฉลี่ย ≥ 4.51) ว่าแนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานและจริยธรรมการวิจัย ที่คณะวิจัยได้ประมวลและแสดงในแบบสอบถามนั้น สามารถนำมาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทยได้ (ภาคผนวก 1)
- 2) ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยร้อยละ 80 ขึ้นไป หรือทุก 4 ใน 5 คน เห็นว่าแนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานและจริยธรรมการวิจัย ที่คณะวิจัยได้ประมวลและแสดงในแบบสอบถามนั้น มีความสำคัญอย่างมากต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทย (ค่าเฉลี่ย ≥ 3.51) (ภาคผนวก 1)
- 3) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างความคิดเห็นต่อการใช้นโยบายปฏิบัติต่างๆ มาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทย กับความสำคัญของแนวทางปฏิบัติต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยในเกือบทุกประเด็น อย่างไรก็ตาม ได้พบในภาพรวมว่า แนวทางปฏิบัติใดที่ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยเห็นว่าสามารถนำมาเทียบกำหนดความมีคุณภาพของนักวิจัยของไทยได้อย่างมาก ก็จะมีผลสำคัญต่อการสร้างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยในระดับมากด้วยเช่นกัน
- 4) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ติติงในบางประเด็นที่เห็นว่ายังไม่ชัดเจน (ปัญหาการตีความ) คณะวิจัยจึงปรับแก้ข้อความให้สื่อความได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งเนื้อหาและภาษา
- 5) ผู้ตอบแบบสอบถามได้เพิ่มเติมในบางประเด็น ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก ทำให้ครอบคลุมทุกสาขาวิชาการมากขึ้น และสร้างแรงจูงใจแก่นักวิจัยมากขึ้นด้วย

หลังจากที่คณะวิจัยได้แก้ไขและปรับปรุงสาระในประเด็นต่างๆ ในแบบสอบถามแล้ว ได้จัดทำเป็นร่างมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย แล้วนำเข้าพิจารณาในที่ประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 2 ที่ วทช. และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553 ณ อาคารวชิรานุสรณ์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 39 คน ซึ่งคณะวิจัยได้จัดแบ่งผู้เข้าร่วมการประชุมเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยสายวิทยาศาสตร์ กับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจัยสายสังคมศาสตร์ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งปรากฏว่าได้แนวคิดและประเด็นที่น่าสนใจยิ่งขึ้น กล่าวคือ

- 1) ทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันในการให้จัดทำประเด็นต่างๆ ให้กระชับ ชัดเจนยิ่งขึ้น และไม่มากหัวข้อนัก ด้วยความคิดเห็นส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะจากผู้มีประสบการณ์ในงานวิจัยมา

นาน เกรงว่าแนวทางปฏิบัติที่ประมวลมาจากต่างประเทศจะสูงเกินกว่าที่นักวิจัยของไทยจะ
 กระทำได้ประการหนึ่ง และเกรงว่าจะเป็นการบั่นทอนกำลังใจนักวิจัยรุ่นใหม่ ทำให้ไม่สนใจ
 และอยากทำวิจัย เพราะเกรงจะผิดพลาดและทำไม่ได้ถึงมาตรฐานที่ระบุไว้อีกประการหนึ่ง

- 2) กลุ่มสายวิทยาศาสตร์มีความคิดเห็นในแนวที่วัดได้ (measurable) และสังเกตได้
 (observable) ในทุกประเด็น ในขณะที่กลุ่มสายสังคมศาสตร์เห็นว่าแนวทางปฏิบัติในหลาย
 ประเด็นเป็นพฤติกรรมที่วัดในเชิงปริมาณได้ไม่ชัดเจนและค่อนข้างยาก นอกจากนี้ แนวทาง
 ปฏิบัติต่างๆ ก็มักมีการตีความแปลความแตกต่างกันไปในแต่ละสายอาชีพและสถาบันซึ่งมี
 จุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ การจะเขียนแนวทางปฏิบัติให้วัดได้และสังเกตได้จึงไม่
 น่าจะกระทำได้ทุกประเด็น หรือหากจะกระทำ ก็ควรเป็นเรื่องของแต่ละสาขาวิชาการหรือแต่
 ละองค์กร/สถาบัน ที่จะไปเจาะลึกลงรายละเอียดต่อไปได้ ในการวิจัยครั้งนี้ สมควรเขียน
 แนวทางปฏิบัติพื้นฐานให้ชัดเจนและกระชับมากกว่า ว่าควรทำอะไรและอย่างไรจึงจะเป็นที่
 ยอมรับในควมมีจริยธรรม คือถูกต้องด้วยศีลธรรมที่ประชาคมวิจัยและสังคมยอมรับได้ และ
 หากไม่กระทำเช่นนั้นแล้วก็จะถือว่าบกพร่องหรือย่อหย่อนในหลักประพฤติปฏิบัติที่วงการ
 วิชาชีพวิจัยยึดถือว่าถูกต้องหรือพึงประสงค์

คณะวิจัยได้นำผลและข้อคิดเห็นที่ได้จากการประชุมระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ครั้งที่ 2
 มาพิจารณาร่วมกับแนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมต่างประเทศ ที่ได้มีการเขียนใน
 ลักษณะที่เป็นเพียงหลักปฏิบัติสำคัญที่ไม่ระบุรายละเอียดมาก แต่เน้นแนวทางปฏิบัติที่นักวิจัยทุกศาสตร์
 และสาขาควรยึดถือปฏิบัติเป็นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนแนวทางปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงและมีรายละเอียดมาก
 ขึ้น ตามที่กำหนดโดยศาสตร์แต่ละสาขานั้น ย่อมสมควรที่นักวิจัยในสาขานั้นๆ จะไปศึกษาและยึดถือ
 ปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ นักวิจัยไม่ว่าในศาสตร์สาขาใด จะต้องไม่กระทำการใดๆ ที่เป็นการขัดต่อ
 กฎหมาย ความมั่นคงสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง
 กับการวิจัย ซึ่งกำหนดขึ้นใช้ในประเทศไทย และประเทศอื่นๆ ที่นักวิจัยจะไปดำเนินงานวิจัยด้วย

อนึ่ง ข้อที่ควรตระหนักและเน้นในที่นี้คือ จรรยาวิชาชีพวิจัยและจริยธรรมการวิจัยที่กำหนดโดย
 องค์กรต่างๆ ทั่วโลกนั้น เป็นเพียงหลักการหรือข้อบัญญัติพื้นฐานเกี่ยวกับจรรยาวิชาชีพและพฤติกรรม
 (fundamental tenets of conduct and behavior) ที่คาดหวังว่านักวิจัยในศาสตร์สาขาต่างๆ จะยึดถือ
 ประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้การประกอบวิชาชีพวิจัยมีคุณภาพ นอกจากนี้ ข้อบัญญัติต่างๆ ก็มีได้มี
 จุดมุ่งหมายเพื่อบังคับใช้ดังเช่นกฎหมาย แต่เพื่อเป็นแนวทาง หรือการแนะนำ กระตุ้นจิตใจ หรือสนับสนุน
 ให้บุคคลในวิชาชีพวิจัยไม่ว่าในสาขาใดทราบถึงแนวทางที่ควรประพฤติปฏิบัติมากกว่า เพื่อรักษาไว้ซึ่ง
 มาตรฐานแห่งวิชาชีพ (professional standards) และควมมีศีลธรรม (moral) นั้นเอง

ผลจากการปรับปรุงข้างต้น คณะวิจัยได้จัดทำร่าง “คู่มือแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างจรรยา
 วิชาชีพวิจัย และมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย” บรรจุลงหน้ากระดาษขนาด เอ-5 เพื่อนำเข้าพิจารณาในที่

ประชุมประชาพิจารณ์ ที่ วช. และคณะวิจัยได้จัดขึ้น เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2553 ณ อาคารวชิราวุธณ์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย และผู้เกี่ยวข้อง ในทุกภาคการวิจัย มีผู้เข้าร่วมการประชุมจำนวน 78. คน และได้จัดแบ่งเป็นกลุ่มย่อย จำนวน 3 กลุ่ม เพื่อประชุมถกแถลงแนวทางปฏิบัติทุกประเด็นให้ละเอียดและครอบคลุมมากขึ้นดังนี้

- 1) กลุ่มนักวิจัย
- 2) กลุ่มองค์กรวิจัย (หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เคยหรือกำลังทำหน้าที่ผู้อำนวยการ/หัวหน้าชุดโครงการวิจัย ผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัย ผู้ประเมินบทความวิจัย และบรรณาธิการวารสารวิชาการ)
- 3) แหล่งทุนและผู้ใช้ประโยชน์งานวิจัย (องค์กร/บุคคลผู้ให้ทุนวิจัย ผู้ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย องค์กร/สถาบัน/บุคคลที่ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย)

ข้อมูลและการป้อนกลับ (feedback) ของผู้เข้าร่วมประชุมประชาพิจารณ์ ทำให้ได้คู่มือที่กระชับ ชัดเจน และมีความสมบูรณ์มากขึ้น รวมทั้งได้รับคำแนะนำจากที่ประชุมประชาพิจารณ์ให้เปลี่ยนชื่อคู่มือ เป็น “คู่มือจรรยาวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ” เพื่อให้เหมาะสมและจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น นักวิจัย บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพนักวิจัย มาตรฐานการดำเนินงานวิจัย และจริยธรรมการวิจัย ให้ขึ้นถึงระดับที่เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและระหว่างประเทศได้

3.3 คู่มือจรรยาวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ

“คู่มือจรรยาวิชาชีพวิจัย และแนวทางปฏิบัติ” เป็นผลจากวิเคราะห์และสังเคราะห์ทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ รวมถึงได้บูรณาการโดยคณะวิจัย และผ่านการถกแถลงจากที่ประชุมระดมความคิดเห็น ของผู้ทรงคุณวุฒิและการประชุมประชาพิจารณ์คู่มือรวมทั้งหมด 3 ครั้ง เป็นการประมวลหลักความประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานวิจัย และควมมีจริยธรรมการวิจัยคือความถูกต้องด้วย ศีลธรรม เพื่อให้ นักวิจัยใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม เป็นตัวอย่างที่ดี นำไปสู่การพัฒนามาตรฐานคุณภาพนักวิจัยของไทยสู่ระดับสากล

3.3.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ

เพื่อเป็นแนวทางให้นักวิจัยยึดถือประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และฐานะของความเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีคุณธรรมและจริยธรรม ทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัยทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

3.3.2 หลักการเบื้องต้นของคู่มือ

๑. แนวทางปฏิบัติในคู่มือนี้เป็นแกนหรือหลักปฏิบัติสำคัญ ที่นักวิจัยในทุกศาสตร์และสาขาควรยึดถือปฏิบัติเป็นพื้นฐาน ส่วนแนวทางปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงและมีรายละเอียดมากขึ้น ตามที่กำหนดโดยศาสตร์แต่ละสาขานั้น ย่อมสมควรที่นักวิจัยในสาขานั้นๆ จะศึกษาและยึดถือประพฤติปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัย

๒. นักวิจัยพึงยึดมั่นและธำรงความถูกต้อง ต้องจัดทำโครงการวิจัยและดำเนินงานวิจัยที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย ความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน รวมทั้งระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการวิจัยซึ่งกำหนดขึ้นใช้ในประเทศไทย รวมถึงประเทศอื่นที่นักวิจัยจะไปดำเนินงานวิจัยด้วย

๓. นักวิจัยต้องแน่ใจว่า กิจกรรมใดๆ ในการทำวิจัยที่ใช้คนหรือสัตว์เป็นหน่วยทดลอง ต้องดำเนินการโดยผู้ที่ได้รับการฝึก อบรมให้มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ

๔. หน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย พึงส่งเสริมและกระตุ้นจูงใจให้นักวิจัยและหน่วยงานวิจัยในสังกัด รวมทั้งผู้อื่นที่มีได้อยู่ในสังกัดแต่ทำวิจัยภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงาน ประพฤติปฏิบัติตามแนวปฏิบัติในคู่มือนี้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานงานวิจัยของหน่วยงาน และเพื่อให้ผลงานวิจัยของหน่วยงานและนักวิจัยเป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัยทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

3.3.3 ประมวลจรรยาวิชาชีพของนักวิจัย และแนวทางปฏิบัติ

ข้อ 1 นักวิจัยพึงมีจรรยาธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไป

นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีใจเปิดกว้างทางความคิด ปราศจากอคติ มีความยุติธรรม และมีความประพฤติอันดีงามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่

แนวทางปฏิบัติ

1) นักวิจัยต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น

- (1) มีความซื่อสัตย์ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ก่อนการดำเนินงานวิจัย ระหว่างการดำเนินงานวิจัย และหลังการดำเนินงานวิจัย รวมถึงการเผยแพร่ผลงานวิจัย และการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์
- (2) ให้เกียรติผู้อื่น โดยการอ้างถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลหรือแหล่งที่มาของข้อมูล ความคิดเห็น ผลงาน และถ้อยคำที่นำมาใช้ในงานวิจัยอย่างถูกต้อง ชัดเจน และครบถ้วน
- (3) ไม่ระบุชื่อหัวหน้าหน่วยงานหรือบุคคลใดเป็นที่ปรึกษาหรือผู้ร่วมโครงการวิจัย โดยไม่ได้รับคำยินยอมจากบุคคลนั้นก่อน
- (4) เสนอข้อมูลและแนวคิดโดยสุจริต เปิดเผย และตรงไปตรงมา ในข้อเสนอโครงการวิจัย เพื่อขอรับทุน

- (5) ไม่ขอรับทุนซ้ำซ้อน เว้นแต่จะได้รับคำยินยอมจากแหล่งทุนให้กระทำได้ และต้องแจ้งให้แหล่งทุนทราบด้วย
  - (6) ไม่จงใจเปลี่ยนแปลงรายละเอียดปลีกย่อยในข้อเสนอโครงการวิจัยให้แตกต่างกัน โดยหวังให้เข้าใจว่าเป็นคนละโครงการกัน เพื่อยื่นขอทุนวิจัยจากหลายแห่ง
  - (7) ไม่จ้างวานให้ผู้อื่นทำวิจัยให้ แล้วระบุชื่อตนเองเป็นผู้ทำวิจัยและผู้นิพนธ์
  - (8) ไม่สร้างผลงานวิจัยอันเป็นเท็จ โดยใช้ข้อมูลที่ไม่ได้เก็บรวบรวมมาจริง และวิเคราะห์สรุปผลให้เป็นไปตามความประสงค์
  - (9) ไม่ใส่ชื่อบุคคลที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย โดยหวังใช้ตำแหน่งหรือชื่อเสียงของบุคคลนั้น เพื่อเพิ่มโอกาสให้ได้รับทุนวิจัย หรือเพื่อจูงใจให้สำนักพิมพ์หรือวารสารตีพิมพ์บทความหรือรายงานวิจัย
- 2) นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบ
- (1) ปฏิบัติตามพันธกรณีหรือข้อตกลงในสัญญาที่ได้ลงนามไว้แก่แหล่งทุนและหน่วยงานต้นสังกัด
  - (2) ไม่ละทิ้งหรือยกเลิกการดำเนินงานวิจัยโดยไม่มีเหตุผลอันควร
  - (3) มีความรับผิดชอบในผลงานวิจัย โดยคำนึงถึงประโยชน์ทางวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งผลที่จะเกิดแก่สังคมเป็นหลัก ไม่ใช่ผลงานวิจัยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การทำลายผู้อื่น และบิดเบือนความจริง เป็นต้น
- 3) นักวิจัยต้องมีใจเปิดกว้างทางความคิด
- (1) ยินดีรับฟังข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ข้อติติง และคำวิจารณ์เชิงวิชาการจากเพื่อนร่วมงานและผู้อื่น ด้วยใจที่เป็นกลาง
  - (2) แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ผลงานของผู้อื่นด้วยความบริสุทธิ์ใจ ปราศจากอคติ มีเหตุผลตามมาตรฐานทางวิชาการ และไม่ลบหลู่ผู้อื่น
- 4) นักวิจัยต้องมีความยุติธรรม
- (1) มีความเป็นธรรมในการให้นำหน้าหรือความรับผิดชอบในระหว่างผู้ร่วมวิจัย เกี่ยวกับเนื้อหา การกำหนดชื่อเรื่อง และจำนวนบทความวิชาการที่จะตีพิมพ์ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับในความเป็นผู้นิพนธ์ร่วมในผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ โดยมีการตกลงที่ชอบด้วยเหตุผล และยอมรับกันในคณะวิจัย
  - (2) มีความโปร่งใสในการแบ่งค่าใช้จ่ายเพื่อการวิจัยในระหว่างผู้ร่วมวิจัย จัดสรรวัสดุ ครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยสามารถทำวิจัยใน

ส่วนที่แต่ละคนรับผิดชอบได้จนสำเร็จ จัดสรรค่าตอบแทน สิทธิหรือผลประโยชน์ที่ได้ (ถ้ามี) ให้ผู้ร่วมวิจัยอย่างเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับด้วยเหตุและผล

- (3) ไม่นำส่วนหนึ่งส่วนใดของการวิจัยที่ได้ตกลงและดำเนินงานร่วมกันในคณะวิจัย เช่น ข้อมูลหรือตัวอย่างที่ศึกษา กระบวนการวิจัย หรือผลลัพธ์ เป็นต้น ไปใช้ประโยชน์ในประเด็นอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว อาทิ ขอบทุนวิจัยจากแหล่งทุนอื่น ตีพิมพ์รายงานวิจัยโดยระบุเฉพาะชื่อตนเป็นผู้นิพนธ์ จดสิทธิบัตร โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะวิจัย และหัวหน้าโครงการวิจัย
- 5) นักวิจัยต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมวิจัย
  - (1) ประพฤติตนเป็นคนดีมีคุณธรรม สมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่
  - (2) เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักวิจัยอื่นๆ ในการคิด ค้นคว้า หาเหตุผลในการทำวิจัย เพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ วิชาชีพ การวิจัยและพัฒนา
  - (3) คงไว้ซึ่งความถูกต้องและเที่ยงธรรม ไม่ประนีประนอมจนทำให้ผลงานวิจัยด้อยคุณค่า
  - (4) พัฒนาบทบาทของตนให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ร่วมวิจัยในคณะและนักวิจัยอื่นๆ พัฒนาความรู้ความสามารถในการวิจัย ให้มีคุณภาพและเกิดประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความรู้ ชี้นำและแก้ปัญหา รวมทั้งพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
  - (5) กระตุนใจให้ผู้ร่วมวิจัยในโครงการปฏิบัติตามและรักษาไว้ซึ่งจรรยาวิชาชีพวิจัย

ข้อ 2 นักวิจัยพึงทำวิจัยอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความเสียสละ ขยัน และอดทน

นักวิจัยต้องทุ่มเททำวิจัยอย่างเต็มกำลังความสามารถ ด้วยความขยันและอดทน อุทิศเวลาเพื่อการวิจัยอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ภายในกรอบเวลาที่กำหนด

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ทุ่มเทความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เพื่อให้งานวิจัยก้าวหน้า ได้ผลงานที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัย
- 2) อุทิศเวลาเพื่อการวิจัยอย่างต่อเนื่องเพียงพอ และด้วยความขยันและอดทน เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ภายในกรอบเวลาที่กำหนด
- 3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความเข้าใจในงานวิจัยกับผู้ร่วมงานและนักวิจัยอื่นๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่งานวิจัย และสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้ผลงานวิจัยเกิดประโยชน์ทางวิชาการ วิชาชีพ และสังคมมากยิ่งขึ้น

ข้อ 3 นักวิจัยต้องมีอิสระทางวิชาการ โดยปราศจากอคติในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย

นักวิจัยต้องมีอิสระทางความคิด ไม่ยอมสูญเสียเสรีภาพทางวิชาการ ต้องนำเสนอผลงานวิจัยตามความเป็นจริง และเสนอแนะอย่างตรงไปตรงมา โดยปราศจากอคติ

แนวทางปฏิบัติ

- 1) มีอิสระทางความคิด และเสรีภาพทางวิชาการในการทำงานวิจัย เพื่อรักษามาตรฐานวิชาการ วิชาชีพ และจริยธรรม รวมทั้งเกียรติคุณของนักวิจัย
- 2) ไม่ยอมให้ผลประโยชน์ทางการเงิน และผลประโยชน์ทับซ้อนอื่นใด มาทำให้สูญเสียเสรีภาพทางวิชาการ หรือมาทำให้การดำเนินงานวิจัยและการรายงานผลการวิจัยเบี่ยงเบนหรือผิดไปจากความเป็นจริง
- 3) รายงานข้อค้นพบจากการวิจัยตามความเป็นจริง และเสนอแนะด้วยแนวคิดที่เปิดเผยตรงไปตรงมา และปราศจากอคติ
- 4) ไม่เผยแพร่ผลงานวิจัยโดยขยายผลเกินความเป็นจริง และต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาจากการนำเสนอรายงานการวิจัยสู่สาธารณชนด้วย

ข้อ 4 นักวิจัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

นักวิจัยต้องทำวิจัยด้วยจิตสำนึกว่า จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อสิ่งที่ศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ต้องดำเนินการวิจัยอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง และเปี่ยมด้วยคุณธรรม ในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม

แนวทางปฏิบัติ

- 1) พึงตระหนักว่า การใช้คนหรือสัตว์เป็นหน่วยทดลอง ต้องกระทำในกรณีที่ไม่มีความเลือกอื่นเท่านั้น
- 2) ดำเนินงานวิจัยด้วยสติปัญญา ความรอบคอบ ระมัดระวัง และเปี่ยมด้วยคุณธรรมในการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม โดยต้องป้องกันอันตรายหรือความเสียหายในทุกขั้นตอนและทุกระยะของการวิจัย และต้องรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดแก่สิ่งที่ศึกษา รวมทั้งที่จะเกิดแก่ตนเองด้วย
- 3) มีมาตรการในการดูแล จัดเก็บ รักษาสิ่งที่ใช้ในการศึกษาหรือทดลอง และป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค แมลง การแพร่กระจายของพืชหรือสิ่งมีชีวิตอื่นที่ถูกดัดแปลงทางพันธุกรรม มลพิษ และอื่นๆ รวมทั้งมีมาตรการในการกำจัดมลพิษ ของเสียและสิ่งที่เป็นอันตรายใดๆ อันเป็นผลมาจากการศึกษาหรือทดลอง เพื่อมิให้เกิดอันตรายหรือความเสียหายต่อคน สัตว์ พืช สังคม ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

3.3.4 จรรยาวิชาชีพในการทำวิจัย และแนวทางปฏิบัติ

1) ก่อนการดำเนินงานวิจัย

นักวิจัยควรเขียนโครงการวิจัยในสาขาที่ตนถนัด และมีความรู้ความสามารถเพียงพอ ต้องให้เกียรติและอ้างอิงถึงนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย หากโครงการวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับคน ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานจรรยาบรรณการวิจัยในคน หากเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานจรรยาบรรณการวิจัยในสัตว์ หากใช้ทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลหรือองค์กรใดในการวิจัย ต้องขอรับคำยินยอมจากเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานั้น ต้องมีความโปร่งใสในการเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนวิจัย ในกรณีที่ทำวิจัยเป็นคณะ ต้องมีการกำหนดข้อตกลง ขอบเขต และบทบาทในงานวิจัยของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคน ให้เข้าใจและยอมรับด้วยความสมัครใจตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัย ต้องศึกษาข้อตกลงหรือสัญญาโครงการวิจัยอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน รวมทั้งแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบก่อนที่จะลงนามในข้อตกลงหรือสัญญา เพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างนักวิจัย หน่วยงานต้นสังกัด และแหล่งทุนวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ไตร่ตรองหาหัวข้อวิจัยด้วยความรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การแก้ปัญหา และประโยชน์สุขของสังคมและประเทศชาติ
- (2) มีความเป็นกลางทางวิชาการ และไม่ดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ในการโจมตีหรือทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย
- (3) ศึกษาระเบียบ กฎเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของหน่วยงานต้นสังกัด และที่เกี่ยวกับการให้ทุนวิจัยของแหล่งทุนอย่างละเอียดรอบคอบ ก่อนนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนสนับสนุน เพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
- (4) เขียนโครงการวิจัยในสาขาที่ตนถนัด มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และศักยภาพเพียงพอที่จะทำวิจัยให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และได้มาตรฐานทั้งทางวิชาการและการวิจัย
- (5) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัยอย่างพอเพียงก่อนลงมือเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย
- (6) ให้เกียรติและอ้างอิงถึงนักวิชาการเจ้าของข้อมูล หรือแหล่งที่มาของข้อมูล แนวคิด ผลงาน และถ้อยคำที่นำมาใช้ในการเขียนโครงการวิจัย ต้องไม่แอบอ้าง หรือสร้างข้อมูลเท็จ หรือปลอมแปลงข้อมูล หรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือกระทำการใดๆ ที่ทำให้แหล่งทุนเกิดความเข้าใจผิดไปจากความเป็นจริง

- (7) ออกแบบและวางแผนการวิจัยหรือทดลองอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ และระเบียบวิธีการวิจัยที่เป็นที่ยอมรับของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเรื่องที่วิจัย
- (8) ปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในคน โดยต้องเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคน ให้คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน (หรือในชื่อเรียกอย่างอื่น) ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อรับรองหรือให้ความเห็นชอบก่อนยื่นเสนอต่อแหล่งทุนวิจัย
- (9) ขอรับคำยินยอมจากผู้รับการวิจัย หรือผู้แทนโดยชอบธรรมที่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของผู้รับการวิจัยได้ เช่น บิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติ หน่วยงานที่ดูแล เป็นต้น ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัย ทั้งนี้ นักวิจัยต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับการวิจัยมีอิสระในการตัดสินใจเข้ารับการวิจัย หรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตามต้องการ
- (10) ตระหนักถึงผลการวิจัยที่แม่นยำ โดยใช้สถิติทดลองจำนวนน้อยที่สุด ทั้งนี้ต้องเสนอข้อเสนอโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในสัตว์ (หรือในชื่อเรียกอย่างอื่น) ของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อรับรองหรือให้ความเห็นชอบก่อนยื่นเสนอต่อแหล่งทุนวิจัย
- (11) ขออนุญาตเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ให้ได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนใช้ทรัพย์สินทางปัญญานั้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าหรือทดลอง
- (12) ระบุสถานที่ที่จะดำเนินการวิจัยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะงานวิจัยที่ต้องใช้คนหรือสัตว์ เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- (13) ระบุช่วงเวลาในการทำวิจัยในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการวิจัย และระยะเวลาทั้งหมดที่จะใช้ในการทำวิจัยอย่างชัดเจน
- (14) มีความโปร่งใสในการเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนวิจัย ไม่ปิดบังหรืออำพรางวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการวิจัย และต้องเสนอข้อมูลและแนวคิดอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาในข้อเสนอโครงการวิจัย
- (15) ศึกษาและทำความเข้าใจข้อตกลงหรือสัญญาโครงการวิจัยอย่างรอบคอบและถี่ถ้วนว่าไม่ขัดกับมาตรฐานทางวิชาการและจรรยาวิชาชีพวิจัย รวมทั้งอยู่ในวิสัยและความสามารถที่นักวิจัยจะกระทำให้สำเร็จได้โดยมีอิสระทางความคิด ก่อนที่จะมีการลงนามในข้อตกลงหรือสัญญากับแหล่งทุนวิจัย
- (16) แจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบก่อนที่จะลงนามในข้อตกลงหรือสัญญา ให้เป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างนักวิจัย หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ให้ทุน เกี่ยวกับเงื่อนไขและข้อปฏิบัติต่างๆ ในข้อตกลงหรือสัญญา เพื่อให้แต่ละฝ่ายยึดถือปฏิบัติตามและปกป้องสิทธิ

ประโยชน์ของตน รวมทั้งดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของหน่วยงานว่าด้วยการวิจัย

2) ระหว่างการดำเนินงานวิจัย

นักวิจัยต้องแน่ใจว่า เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องตามหลักวิชาการและระเบียบวิธีวิจัย เป็นที่ยอมรับของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยนั้น ต้องปฏิบัติต่อคนและสัตว์ที่ใช้ในการศึกษาหรือทดลองด้วยความเมตตา เก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยอย่างเป็นระบบระเบียบและปลอดภัย พร้อมรับการตรวจสอบทุกระยะของการดำเนินงานวิจัย ต้องดำเนินงานวิจัยตามข้อตกลงในสัญญาอย่างเคร่งครัด และรายงานความก้าวหน้าตามกรอบเวลาที่กำหนด ไม่นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ระบุในข้อตกลงหรือสัญญา ต้องระงับและพร้อมยุติการดำเนินงานวิจัยทันทีที่พบว่างานวิจัยของตนมีผลกระทบต่อสาธารณชน สิ่งแวดล้อม หรือความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรง และโดยมิได้คาดคิดมาก่อน

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ไม่มีอคติในการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้รับการวิจัย
- (2) ตรวจสอบให้แน่ใจว่ากระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- (3) ใช้เครื่องมือและวิธีการในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและระเบียบวิธีวิจัย เป็นที่ยอมรับของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย
- (4) ไม่ใช่สินค้าหรือบริการ หรือใบสำคัญซึ่งถือเป็นหลักฐานว่าจะมีการจ่ายค่าตอบแทนหรือได้รับสิ่งใดๆ เป็นการตอบแทน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้รับการวิจัยร่วมมือในการตอบหรือให้ข้อมูล หรือเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการวิจัยตามที่นักวิจัยต้องการ
- (5) ไม่มีอคติในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การแปลผล การวิจารณ์ การสรุปผล และการให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย
- (6) ดูแลปกป้องสิทธิประโยชน์ และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยหรือทดลอง ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้รับการวิจัย เว้นแต่จะได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับการวิจัยหรือผู้แทนโดยชอบธรรม
- (7) ปฏิบัติต่อคนและสัตว์ที่ใช้ในการศึกษาหรือทดลองด้วยเมตตาธรรม ต้องป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างเต็มความสามารถ โดยไม่คำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ทางวิชาการจนเกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่คนหรือสัตว์ที่ใช้ในการศึกษาหรือทดลอง

- (8) จัดบันทึกข้อมูลรายละเอียดในการวิจัยอย่างถี่ถ้วน และมีมาตรการในการเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยอย่างเป็นระบบระเบียบและปลอดภัย เพื่อตนเองและผู้ร่วมวิจัยได้ใช้ประโยชน์ และเพื่อความโปร่งใส รวมทั้งความพร้อมรับการตรวจสอบหากมีการร้องขอ
- (9) ดำเนินงานวิจัยตามข้อตกลงในสัญญาอย่างเคร่งครัด และรายงานความก้าวหน้าตามกรอบเวลาที่กำหนด ทั้งพร้อมรับการตรวจสอบจากบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในทุกระยะของการดำเนินงานวิจัย เพื่อความโปร่งใสและแสดงความบริสุทธิ์ใจในการวิจัย
- (10) ติดตามและทบทวนการดำเนินงานวิจัยเป็นระยะๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที
- (11) หมั่นตรวจสอบกับผู้ร่วมวิจัยตลอดช่วงการดำเนินงานวิจัย ว่าได้มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาวิชาชีพของนักวิจัย และพร้อมแก้ไขข้อบกพร่องโดยไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยง
- (12) ไม่นำข้อมูลที่รวบรวมได้ไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น นอกเหนือจากที่ระบุในข้อตกลงหรือสัญญาที่ทำไว้กับแหล่งทุนและหน่วยงานต้นสังกัด หรือที่ได้แจ้งไว้แก่ผู้รับการวิจัย และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรม
- (13) ระงับการดำเนินงานวิจัย และเสนอขอความเห็นชอบจากหน่วยงานต้นสังกัดและแหล่งทุน เพื่อยุติการดำเนินงานวิจัยทันทีที่พบว่างานวิจัยของตนมีผลกระทบต่อสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม หรือความมั่นคงของประเทศอย่างรุนแรง โดยมีได้คาดคิดมาก่อน และอาจจำเป็นต้องดำเนินการอย่างอื่นด้วยความรอบคอบและด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบ เพื่อลดหรือระงับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น

3) หลังการดำเนินงานวิจัย

นักวิจัยต้องแน่ใจว่ารายงานผลการวิจัยมีความชัดเจน และมีข้อมูลหรือหลักฐานสนับสนุนเพียงพอ ต้องให้เกียรติและอ้างถึงนักวิชาการหรือแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในรายงานผลการวิจัย ระบุและลำดับชื่อผู้สนับสนุนอย่างถูกต้องเป็นธรรมเนียม ไม่ส่งบทความวิจัยหรือผลงานวิจัยเรื่องเดียวกันไปตีพิมพ์ในวารสารมากกว่าหนึ่งแห่ง ต้องนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางที่ชอบธรรม และแสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะ ต้องเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารสำคัญเกี่ยวกับการวิจัยตามระยะเวลาที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนกำหนด เพื่อให้พร้อมรับการตรวจสอบหากมีการร้องขอ

แนวทางปฏิบัติ

- (1) จัดทำและเสนอรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ซึ่งมีรายละเอียดตามโครงร่างและส่วนประกอบต่างๆ ในรายงานที่เป็นที่ยอมรับของศาสตร์สาขาที่วิจัย มีความชัดเจน มีข้อมูลหรือหลักฐานสนับสนุนเพียงพอ ไม่ขยายข้อค้นพบจากงานวิจัยเกินความเป็นจริง และต้องจัดทำบทสรุปสำหรับผู้บริหารตามความต้องการของแหล่งทุนและหน่วยงานต้นสังกัด ภายในกรอบเวลาที่กำหนดด้วย
- (2) ให้เกียรติและอ้างถึงนักวิชาการหรือแหล่งที่มาของข้อมูล แนวคิด ผลงาน และถ้อยคำที่ได้นำมาใช้ในรายงานการวิจัยและบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย ต้องไม่แอบอ้าง หรือสร้างข้อมูลเท็จ หรือปลอมแปลงข้อมูล หรือนำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือนำผลงานเดิมหรือเกือบเหมือนเดิมของตนกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่งโดยไม่มี การอ้างถึงอย่างชัดเจน
- (3) ระบุและลำดับชื่อผู้นิพนธ์ในรายงานผลการวิจัยและบทความวิชาการ ตามที่ได้ตกลงไว้ ตั้งแต่ต้นกับผู้ร่วมวิจัย หรือที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่เมื่อมีเหตุผลอันควร และเป็นที่ยอมรับในคณะผู้ร่วมวิจัย โดยไม่มีการละเมิดสิทธิความเป็นผู้นิพนธ์
- (4) แสดงความขอบคุณต่อบุคคล คณะบุคคล และองค์กรที่สนับสนุนงานวิจัยในกิตติกรรมประกาศ เพื่อเป็นเกียรติว่าเป็นผู้มีส่วนในการผลิตผลงานวิจัย ทั้งนี้ควรแจ้งให้ผู้ที่จะได้รับการระบุชื่อทราบและให้คำยินยอมก่อน
- (5) ส่งบทความวิจัยหรือผลงานวิจัยไปตีพิมพ์ในวารสารในประเทศและต่างประเทศ ที่มีการประเมินและตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย
- (6) ไม่ส่งบทความวิจัยหรือผลงานวิจัยเรื่องเดียวกัน ไปยังบรรณาธิการของวารสารมากกว่าหนึ่งแห่ง โดยหวังว่าจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับการตีพิมพ์มากขึ้น เนื่องจากการกระทำเช่นนี้อาจทำให้เกิดการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน
- (7) สามารถตีพิมพ์ผลงานวิจัยเรื่องเดียวกันมากกว่าหนึ่งภาษาได้ ต่อเมื่อวารสารมีนโยบายรองรับหลักการดังกล่าว ทั้งนี้ นักวิจัยต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบล่วงหน้าด้วย
- (8) สามารถส่งเรื่องเต็มของบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในรายงานการประชุมวิชาการแล้ว ไปให้วารสารวิชาการพิจารณาได้ แต่ควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบด้วย
- (9) ไม่พิมพ์ผลงานวิจัยโดยการแบ่งย่อยให้เป็นหลายเรื่องเกินความเหมาะสม แต่อาจทำได้หากบทความเหล่านั้นมีเนื้อหาเหมือนกันไม่เกินร้อยละสิบ และต้องไม่ใช่ตารางหรือ

ภาพประกอบเดียวกัน ทั้งนี้วิจัยต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารที่ตนส่งบทความไปได้รับทราบและยอมรับก่อน

- (10) เผยแพร่ผลงานวิจัยอย่างกว้างขวางและครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เพื่อให้ชุมชนและสังคมได้รับข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า และนำผลงานวิจัยไปทันใช้ประโยชน์ ผลงานที่เผยแพร่ควรอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและชัดเจน
- (11) แสดงความรับผิดชอบต่อผลกระทบหรือผลเสีย ที่อาจเกิดจากการนำเสนอผลงานวิจัยสู่สาธารณะ และมีมาตรการรองรับหรือแก้ปัญหาความเข้าใจผิดของสังคมที่มีต่อผลงานวิจัยไว้ด้วยอย่างชัดเจน
- (12) ไม่เพิกเฉย และรีบแก้ไขให้สังคมเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างทันท่วงที หากพบว่าผู้นำผลงานวิจัยของตนไปบิดเบือนเพื่อประโยชน์ส่วนตน
- (13) มีมาตรการที่เป็นระบบระเบียบและปลอดภัย ในการเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย ตามระยะเวลาที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนกำหนด หรือตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับประเภทของข้อมูล เพื่อความโปร่งใสและพร้อมรับการตรวจสอบหากมีการร้องขอ
- (14) ส่งมอบครุภัณฑ์ที่ได้รับจากแหล่งทุนให้หน่วยงานต้นสังกัดหรืออื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อตกลงหรือสัญญาที่ทำไว้กับแหล่งทุนหรือหน่วยงานต้นสังกัด เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานวิจัย

3.3.5 แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อผู้ช่วยงานวิจัย

นักวิจัยต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยงานวิจัยแต่ละคนให้ชัดเจน และยอมรับกันตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัย สนับสนุนให้ผู้ช่วยงานวิจัยใช้ความรู้และทักษะวิชาชีพทำงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานและความสัมพันธ์ที่ระหว่างกัน ให้คำปรึกษาแนะนำ กำกับดูแล ช่วยแก้ปัญหาด้วยเมตตาธรรม ป้องกันอันตรายและให้หลักประกันชีวิตและสุขภาพอย่างเที่ยงธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- 1) กำหนดหน้าที่และขอบข่ายความรับผิดชอบของผู้ช่วยงานวิจัยแต่ละคนให้ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับ เข้าใจ และยอมรับกันตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้งานวิจัยดำเนินไปได้ด้วยดีจนบรรลุผลสำเร็จ

- 2) สนับสนุนให้ผู้ช่วยงานวิจัยใช้ความรู้และทักษะวิชาชีพของตน ทำงานในส่วนที่ได้รับมอบหมายให้เกิดประสิทธิผล และสนับสนุนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ทำให้งานวิจัยดำเนินไปได้ด้วยดี และบุคคลมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
- 3) สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการทำงานวิจัยทั้งในด้านสถานที่ อุปกรณ์การวิจัย และเอกสารที่จำเป็นต่อการวิจัย
- 4) ไม่สั่งการหรือมอบหมายให้ผู้ช่วยงานวิจัยทำงานที่ต้องเสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพหรือชีวิต โดยที่ไม่มีการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอ และต้องมีความเชื่อมั่นสูงในเรื่องความปลอดภัยของผู้ช่วยวิจัย
- 5) ให้ความคุ้มครองและจัดทำประกันชีวิตและสุขภาพให้แก่ผู้ร่วมวิจัย
- 6) แสดงความขอบคุณแก่ผู้ช่วยงานวิจัย โดยระบุในกิตติกรรมประกาศเพื่อให้เกิดเกียรติในการร่วมสร้างผลงานวิจัย

3.3.6 แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยที่ปรึกษาของนักศึกษา

นักวิจัยต้องให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นจูงใจ และสนับสนุนให้นักศึกษาในความดูแล กล้าคิด ตัดสินใจ และทำงาน โดยใช้ความรู้ทางวิชาการและระเบียบวิธีวิจัยอย่างถูกต้องและรอบคอบ รวมทั้งมีจรรยาวิชาชีพวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ให้คำปรึกษาแนะนำ กระตุ้นจูงใจ และสนับสนุนให้นักศึกษากล้าคิด ถาม ตอบ ตัดสินใจ และกระทำการต่างๆ ด้วยเหตุและผล รวมทั้งใช้ความรู้ทางวิชาการและระเบียบวิธีวิจัยอย่างถูกต้องและรอบคอบในทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย
- 2) กำกับดูแล สอนงาน ควบคุมการดำเนินงานวิจัยของนักศึกษาอย่างใกล้ชิดและด้วยเมตตาธรรม ช่วยแก้ปัญหาและป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ทำให้งานวิจัยสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ ภายในกรอบเวลาที่กำหนด
- 3) ไม่มอบหมายงานที่เสี่ยงอันตรายต่อสุขภาพและชีวิต รวมทั้งงานที่ต้องการความชำนาญเฉพาะทางให้แก่นักศึกษาที่ยังไม่มีความรู้ความชำนาญเพียงพอ ต้องฝึกนักศึกษาจนมีความเชื่อมั่นสูงในเรื่องความปลอดภัยก่อนมอบหมายงานให้
- 4) คำนึงถึงผลประโยชน์ที่นักศึกษาสมควรได้รับ ส่งเสริมให้พัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการทำงานและผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ โดยรักษาจรรยาวิชาชีพวิจัยอย่างเคร่งครัด
- 5) จัดทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรกับนักศึกษา เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพย์สินทางปัญญา และผลประโยชน์ที่เกิดจากการวิจัย การมีชื่อและลำดับชื่อของผู้นิพนธ์ผลงานวิจัย สิทธิในข้อมูลและความเป็นเจ้าของผลงาน

- 6) ไม่ใช่สถานภาพที่สูงกว่าบังคับ ชมชู้ หรือกดดันการตัดสินใจของนักศึกษา และไม่หาประโยชน์จากนักศึกษาในทางมิชอบ

3.3.7 แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อหน่วยงานต้นสังกัด

นักวิจัยต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับเกี่ยวกับการวิจัยของหน่วยงานต้นสังกัด ต้องแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบทุกครั้งที่เป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกี่ยวกับข้อตกลงหรือสัญญากับแหล่งทุน ต้องไม่ดำเนินการเกี่ยวกับข้อตกลงเรื่องการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัย โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานต้นสังกัด ควรให้เกียรติและแสดงความขอบคุณหน่วยงานต้นสังกัดในกิตติกรรมประกาศในบทความหรือรายงานผลการวิจัย และในโอกาสอันควร

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ศึกษาและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวกับการวิจัยของหน่วยงานต้นสังกัด ต้องเสนอโครงการวิจัยผ่านหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนยื่นเสนอต่อแหล่งทุน และเมื่อโครงการวิจัยได้รับความเห็นชอบจากแหล่งทุนแล้ว ต้องขออนุมัติตามขั้นตอนต่างๆ ที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนกำหนด ก่อนเริ่มดำเนินงานวิจัยหรือใช้งบประมาณการวิจัย
- 2) ดำเนินการเกี่ยวกับข้อตกลงกับแหล่งทุนเรื่องการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัย ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานต้นสังกัดแล้ว
- 3) จัดทำข้อตกลงในการจัดการหรือโอนย้ายวัสดุวิจัย ครุภัณฑ์ระหว่างหน่วยงานที่ร่วมวิจัย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของหน่วยงาน
- 4) แจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบทุกครั้งที่เป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่สามารรถดำเนินงานวิจัยได้ทันตามกรอบเวลา หรือจะยกเลิกข้อตกลงหรือสัญญาก่อนกำหนด หรือจะขอขยายเวลาเพิ่มเติม
- 5) ให้เกียรติและแสดงความขอบคุณหน่วยงานต้นสังกัด ในกิตติกรรมประกาศของบทความหรือรายงานผลการวิจัย และในโอกาสอันควร
- 6) เก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัยตลอดโครงการอย่างเป็นระบบ ตามระยะเวลาที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนกำหนด เพื่อความโปร่งใสและพร้อมให้ตรวจสอบหากมีการร้องขอ

3.3.8 แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยต่อแหล่งทุนวิจัย

นักวิจัยต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อตกลงในสัญญา กับแหล่งทุนวิจัย ต้องส่งรายงานประจำงวด รายงานความก้าวหน้า และรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อแหล่งทุนตรงตามกำหนด รวมทั้งขอบคุณใน กิตติกรรมประกาศด้วย

แนวทางปฏิบัติ

- 1) ตกลงเรื่องการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัยกับแหล่งทุน วิจัยให้ชัดเจน และด้วยความเห็นชอบของหน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัย ก่อนลงนามใน ข้อตกลงหรือสัญญา
- 2) ปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ลงนามไว้กับแหล่งทุนวิจัยอย่างเคร่งครัด
- 3) ทำงานวิจัยตามแผนงานและส่งรายงานประจำงวด รายงานความก้าวหน้า และรายงาน ฉบับสมบูรณ์ต่อแหล่งทุนวิจัยตรงตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา
- 4) แจ้งให้แหล่งทุนทราบเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผ่านหน่วยงานต้นสังกัดทุกครั้งที่เกิดกรณีไม่ สามารถดำเนินงานวิจัยได้ตามแผน เพื่อขออนุมัติการเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็น และ แจ้งผลการอนุมัติให้ผู้ร่วมวิจัยทราบด้วย
- 5) ให้เกียรติและขอบคุณแหล่งทุนวิจัยในกิตติกรรมประกาศ และในโอกาสอันควร

3.3.9 แนวทางปฏิบัติของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

3.3.9.1 แนวทางปฏิบัติของผู้อำนวยการหรือหัวหน้าชุดโครงการวิจัย

ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าชุดโครงการวิจัยพึงให้คำปรึกษา แนะนำ กำกับดูแล และ ช่วยเหลือนักวิจัยในชุดโครงการ ทั้งด้านวิชาการและการบริหารจัดการ การแก้ปัญหา การเก็บรักษาข้อมูล และเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย การผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการวิจัย และการ รักษาจริยวิชาชีพวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทั้งด้านวิชาการและการบริหารจัดการแก่นักวิจัยในชุด โครงการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยในแต่ละโครงการดำเนินไปได้ตามแผนจนสัมฤทธิ์ผลภายใน กรอบเวลาที่กำหนด
- (2) กำกับดูแลและหมั่นตรวจสอบความก้าวหน้าของงานวิจัย เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นใน ระหว่างการดำเนินงานวิจัย และเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ทั้งของตนเอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

- (3) ประสานงานระหว่างโครงการวิจัยต่างๆ ในชุดโครงการ เพื่อป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน
- (4) แนะนำและกระตุ้นให้นักวิจัยในชุดโครงการวิจัยเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย ตามกรอบเวลาที่หน่วยงานต้นสังกัดหรือแหล่งทุนกำหนด
- (5) เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำวิจัยและการบริหารงานวิจัย กระตุ้นจูงใจให้นักวิจัยและผู้ร่วมวิจัยในชุดโครงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกา และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการทำวิจัยของหน่วยงานต้นสังกัดและแหล่งทุน เพื่อเป็นการรักษาและส่งเสริมจรรยาวิชาชีพอิจัย

3.3.9.2 แนวทางปฏิบัติของผู้อำนวยการหรือหัวหน้าชุดโครงการวิจัย

ผู้จัดการหรือผู้ประสานงานชุดโครงการวิจัยพึงให้คำปรึกษา แนะนำ กำกับดูแล และช่วยเหลือนักวิจัยในชุดโครงการ ประสานงานและทำงานร่วมกับนักวิจัยหลักของแต่ละโครงการผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการวิจัย การบริหารงานวิจัย และการรักษาจรรยาวิชาชีพอิจัย รวมทั้งสร้างเครือข่ายในการพัฒนางานวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ประสานงาน ควบคุม และกำกับโครงการวิจัยต่างๆ ในชุดโครงการวิจัยที่รับผิดชอบ เพื่อให้ทุกโครงการสัมฤทธิ์ผล และได้รายงานผลการวิจัยเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ภายในกรอบเวลาที่กำหนด
- (2) ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือนักวิจัยในชุดโครงการวิจัย แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำวิจัยโดยตลอดจนถึงสิ้นสุดโครงการ
- (3) ทำงานร่วมกับนักวิจัยหลักในการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ให้เกิดความก้าวหน้าในศาสตร์ที่ศึกษา และได้นวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สังคม
- (4) เป็นแบบอย่างที่ดีในการทำวิจัยและการบริหารงานวิจัย รวมทั้งการรักษาและส่งเสริมจรรยาวิชาชีพอิจัยแก่นักวิจัยอื่นๆ
- (5) สร้างเครือข่ายงานวิจัยระหว่างโครงการวิจัยในชุดกับโครงการวิจัยอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อขยายความร่วมมือในการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และให้เกิดการพัฒนางานวิจัยของประเทศในระยะยาว
- (6) ไม่ใส่ชื่อตนเองร่วมเป็นผู้พิมพ์ในผลงานวิจัย หากไม่ได้เป็นนักวิจัยหลักหรือนักวิจัยร่วมในโครงการวิจัยใดๆ

3.3.9.3 แนวทางปฏิบัติของนักวิจัยที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง

นักวิจัยที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยงพึงให้คำปรึกษา แนะนำ สอนงาน และช่วยเหลือแก่นักวิจัยรุ่นใหม่อย่างใกล้ชิด ในการคิด ค้นคว้า และผลิตผลงานวิจัยที่มีคุณภาพ ด้วยความเพียรพยายามและมีจรรยาวิชาชีพนักวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ทุ่มหาสติปัญญาและเวลาในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้คำปรึกษา แนะนำ สอนงาน และให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและระเบียบวิธีวิจัยแก่นักวิจัยรุ่นใหม่หรือนักวิจัยหลังปริญญาเอกอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำวิจัยและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) เป็นแบบอย่างที่ดีในการคิด ค้นคว้า หาเหตุผล เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ วิชาชีพ การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งสังคม
- (3) สร้างความแข็งแกร่งให้แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ ทำให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้ความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ รวมทั้งความเพียรพยายามทำงานจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย
- (4) ปกป้องฝังใจคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักวิจัยรุ่นใหม่ ทำให้เกิดวินัยในการประพฤติปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพนักวิจัย และไม่ขัดต่อกฎหมายและความมั่นคงของประเทศ

3.3.9.4 แนวทางปฏิบัติของผู้ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและบทความวิจัย

ผู้ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยและบทความวิจัยพึงปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ยึดถือหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดโดยองค์กรหรือวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ในการประเมินอย่างเที่ยงธรรม รักษาความลับและปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้เสนอโครงการวิจัยและผู้สนับสนุนบทความวิจัย ไม่นำแนวคิดของการวิจัยและหัวข้อโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยไม่ได้รับคำยินยอมจากเจ้าของข้อเสนอโครงการวิจัย

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้การตรวจสอบและการประเมินมีความเที่ยงธรรม ซอบด้วยเหตุผล โปร่งใส และปราศจากอคติ
- (2) ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย หรือบทความวิจัย โดยยึดถือหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนดขึ้นหรือเป็นที่ยอมรับโดยองค์กรหรือวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- (3) ควรปฏิเสธการเป็นผู้ประเมิน หากรู้จักคุ้นเคยเป็นส่วนตัวกับผู้เสนอโครงการวิจัย หรือกับผู้สนับสนุนบทความวิจัยที่จะประเมิน เพื่อป้องกันมิให้เกิดอคติหรือถูกกล่าวหาว่ามีอคติ ถ้าหากเลี่ยงไม่ได้ ต้องพิจารณาผลงานอย่างเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และสามารถอธิบายด้วยเหตุและผลได้อย่างชัดเจน

- (4) ประเมินข้อเสนอโครงการวิจัย หรือบทความวิจัย ให้แล้วเสร็จและส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือบรรณาธิการวารสาร ภายในกรอบเวลาที่กำหนด
- (5) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้บรรณาธิการวารสารทราบทันทีที่พบว่าบทความวิจัยที่ประเมินมีเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนเกิดขึ้น
- (6) รักษาความลับของโครงการวิจัย หรือบทความวิจัย และไม่นำไปวิพากษ์วิจารณ์กับผู้อื่น เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของผู้นำเสนอโครงการวิจัยหรือผู้สนับสนุนบทความวิจัย
- (7) ไม่นำแนวคิดของการวิจัยหรือหัวข้อโครงการวิจัยที่อยู่ในระหว่างการประเมินหรือภายหลังการตัดสินใจไม่ให้ได้รับทุนวิจัย ไปดำเนินการหรือให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ โดยไม่ได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของข้อเสนอโครงการวิจัย

3.3.9.5 แนวทางปฏิบัติของบรรณาธิการ

บรรณาธิการพึงประกาศแนวทางปฏิบัติให้ผู้ประสงค์จะนำผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารทราบโดยทั่วกัน แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินบทความวิจัยอย่างรอบคอบ จัดปัญหาการมีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่นำส่วนใดของบทความที่อยู่ในระหว่างการประเมินหรือรอการตีพิมพ์ไปใช้ประโยชน์ โดยไม่ได้รับคำยินยอมจากผู้นิพนธ์บทความ

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ประกาศให้ผู้นิพนธ์ที่ประสงค์จะนำผลงานวิจัยตีพิมพ์ในวารสารทราบโดยทั่วกัน เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับ การแสดงหนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน หรือคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในสัตว์ (หรือในชื่ออื่นที่ทำหน้าที่ตรวจสอบและรับรองให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้คนหรือสัตว์ทดลองได้) และข้อปฏิบัติที่จำเป็นอื่นๆ ที่ผู้นิพนธ์ต้องปฏิบัติตาม
- (2) กำหนดบทลงโทษผู้ประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพในการตีพิมพ์บทความวิจัย และประกาศเป็นลายลักษณ์อักษรให้ทราบโดยทั่วกัน
- (3) ไม่รับตีพิมพ์บทความวิจัยเพียงเพื่อผลประโยชน์ของผู้นิพนธ์หรือของวารสาร โดยไม่พิจารณาผลการประเมินคุณภาพของบทความจากคณะกรรมการประเมินที่ได้แต่งตั้งขึ้น
- (4) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะตรงตามสาขาของเรื่องที่วิจัย และไม่มีประวัติว่ามีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เพื่อทำหน้าที่ประเมินคุณภาพทางวิชาการของบทความวิจัย แล้วรายงานผลการประเมินเป็นลายลักษณ์อักษรให้บรรณาธิการทราบ เพื่อให้การตีพิมพ์บทความมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของวารสาร รวมทั้งช่วยปรับปรุงให้บทความมีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- (5) ไม่ควรปิดกั้นการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินจากบุคคลที่ผู้นิพนธ์เสนอชื่อให้เป็นผู้ประเมินบทความวิจัยของตน หากผู้ที่ได้รับการเสนอนั้นมีความรู้ความสามารถอย่างเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ประเมิน
- (6) แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ประเมินทราบทุกครั้งถึงกรอบเวลาในการประเมิน และการรักษาความลับของบทความที่ประเมิน
- (7) ไม่เปิดเผยรายชื่อผู้นิพนธ์ และชื่อหน่วยงานของผู้นิพนธ์ต่อผู้ประเมิน
- (8) ควรถอนเรื่องคืนจากคณะกรรมการประเมิน หากพบว่าผู้ประเมินในคณะมีความเห็นไม่ตรงกันอันเนื่องมาจากการมีผลประโยชน์ทับซ้อน
- (9) ระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายจากการตีพิมพ์บทความวิจัยในวารสาร เช่น ความผิดพลาดในการจัดพิมพ์ การฟ้องร้องหรือร้องเรียนจากเจ้าของผลงานตัวจริง เป็นต้น
- (10) ไม่ละเลยหรือเพิกเฉยเมื่อพบว่าผู้นิพนธ์บทความประพฤติดิจจรยวิชาชีพวิจัย
- (11) ควรลงประกาศในวารสารฉบับถัดไป เมื่อพบว่ามีการตีพิมพ์บทความซ้ำซ้อน และลงคำชี้แจงของผู้นิพนธ์ด้วย นอกจากนี้ ควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารที่ตีพิมพ์บทความชิ้นแรกนั้นทราบด้วย ส่วนการลงโทษนั้น ให้เป็นไปตามนโยบายของวารสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (12) ไม่นำข้อมูล การแปลผล การอภิปรายผล การวิจารณ์และข้อเสนอแนะ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความวิจัยที่อยู่ระหว่างการประเมินหรือรอการตีพิมพ์ ไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้นิพนธ์บทความ

3.3.9.6 แนวทางปฏิบัติของหน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานต้นสังกัดของนักวิจัยพึงดำรงไว้ซึ่งมาตรฐานงานวิจัย เพื่อให้ผลงานวิจัยของหน่วยงานและนักวิจัยเป็นที่ยอมรับของประชาคมวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และเป็นไปตามจรรยาวิชาชีพวิจัย รับผิดชอบและสนับสนุนการดำเนินงานของนักวิจัยและองค์กรในสังกัด และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยในทางที่ชอบธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- (1) ส่งเสริมนักวิจัยให้สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์แก่วงการวิชาการ วิชาชีพ และสังคม รวมทั้งเผยแพร่ผลงานวิจัยออกสู่สาธารณะในรูปแบบต่างๆ
- (2) เปิดโอกาสให้นักวิจัยของหน่วยงานมีเสรีภาพทางวิชาการ มีอิสระในการกำหนดปัญหาหรือหัวข้อวิจัย และดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยปราศจากการแทรกแซงในกระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้เผยแพร่สู่สาธารณะ
- (3) กระตุ้นจูงใจให้นักวิจัยปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพวิจัย โดยไม่คิดหลีกเลี่ยงหรือจงใจกระทำผิดอย่างไม่รู้สึกละอาย

- (4) มีมาตรการป้องกันปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดอคติและความไม่เที่ยงธรรมในการทำวิจัยและการรายงานผลการวิจัย
- (5) กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัย และให้มีการลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงเพื่อให้นักวิจัยถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากนักวิจัยหรือองค์กรในสังกัดได้รับทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก ก็ต้องให้ตระหนักในเรื่องดังกล่าวก่อนลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงกับแหล่งทุนวิจัยด้วย
- (6) เสริมสร้างบรรยากาศในการวิจัย โดยให้นักวิจัยใช้อาคารสถานที่เพื่อการวิจัยตามสมควรแก่กรณี สนับสนุนด้านสาธารณูปโภค จัดหาอุปกรณ์การวิจัย เครื่องมือพื้นฐานในการวิจัย เพื่อให้นักวิจัยทำงานได้อย่างต่อเนื่องตามแผนงานวิจัยที่ได้รับความเห็นชอบจนสิ้นสุดโครงการ
- (7) กำกับดูแล ติดตามความก้าวหน้าในการทำวิจัยของนักวิจัยและองค์กรในสังกัด ให้มีการดำเนินงานตรงตามแผนและวัตถุประสงค์ รวมทั้งข้อกำหนดในข้อตกลงหรือสัญญาที่ได้ลงนามร่วมกันระหว่างแหล่งทุนกับคู่สัญญา
- (8) ระวังหรือยับยั้งงานวิจัยที่ฝ่าฝืนหรือกระทำผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย และมีมาตรการลงโทษโดยไม่เพิกเฉย ทั้งนี้ต้องรักษาความลับและมีแนวทางปกป้องผู้ที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย ขณะเดียวกันก็มีแนวทางปกป้องและช่วยเหลือนักวิจัยที่ไม่ได้รับความยุติธรรมจากการร้องเรียนด้วย
- (9) ให้รางวัลหรือสิ่งจูงใจแก่นักวิจัยและองค์กรในสังกัดที่ประพฤติปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพอิจัย และยกย่องเชิดชูผู้มีผลงานวิจัยดีเด่นเป็นที่ยอมรับของศาสตร์ในสาขานั้น หรือเกิดคุณค่าแก่สังคมหรือสาธารณะ โดยไม่กระทำผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักวิจัยและองค์กรในสังกัด
- (10) ส่งเสริมให้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติของหน่วยงานในการวิจัยศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างจรรยาวิชาชีพอิจัยและมาตรฐานงานวิจัยในศาสตร์เฉพาะทาง
- (11) มีคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน และคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในสัตว์ (หรือในชื่อเรียกอย่างอื่น) เพื่อกำกับดูแลและพิจารณารับรองโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนและสัตว์ ของนักวิจัยและองค์กรในสังกัด เพื่อให้ความคุ้มครองและหลักประกันว่าจะไม่เกิดผลกระทบและอันตรายใดๆ แก่คนหรือสัตว์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาหรือทดลอง
- (12) กระตุ้นให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัดบันทึกข้อมูลรายละเอียดในการวิจัยอย่างถี่ถ้วน และมีมาตรการในการเก็บรักษาข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย เพื่อความโปร่งใสและ

พร้อมให้ตรวจสอบหากมีการร้องขอ โดยเฉพาะกรณีทีนักวิจัยได้พ้นสังกัดหรือพ้นจากการกำกับดูแลของหน่วยงานแล้ว

- (13) กำหนดให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัดดูแลและป้องกันการแพร่กระจายมลพิษ รวมทั้งจัดสถานที่สำหรับกำจัดมลพิษอันเกิดจากการศึกษาหรือทดลอง เพื่อมิให้เกิดอันตรายต่อคน สัตว์ พืช สิ่งมีชีวิต สัตว์ป่า วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (14) สนับสนุนให้นักวิจัยที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง เพื่อช่วยให้นักวิจัยรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ในการทำวิจัยอย่างถูกต้องและมีมาตรฐานสูงยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณค่าทางวิชาการและวิชาชีพ รวมทั้งเกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ
- (15) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิจัยเผยแพร่ผลงานวิจัย ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และอื่นๆ เพื่อสร้างเสริมองค์ความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งเพื่อประโยชน์อย่างกว้างขวางแก่ชุมชน สังคม สาธารณะ และเชิงพาณิชย์ โดยหน่วยงานร่วมสนับสนุนค่าใช้จ่าย
- (16) ปกป้องสิทธิของนักวิจัยในการนำเสนอข้อมูลวิจัยออกสู่สาธารณะอย่างมีความรับผิดชอบ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับปัญหาทางสังคม การเมือง และสุขภาพ
- (17) ส่งเสริมและช่วยเหลือนักวิจัยในการจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรืออนุสิทธิบัตร ที่ได้จากการวิจัย
- (18) สนับสนุนให้นักวิจัยและองค์กรในสังกัดสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาขึ้นสู่ความเป็นนักวิจัยมืออาชีพหรือองค์กรแห่งความเป็นเลิศ
- (19) สนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการ องค์กรธุรกิจเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น และองค์กรอื่นๆ เพื่อให้มีการทำวิจัยร่วมกัน หรือนำผลงานวิจัยไปปรับใช้เพื่อประโยชน์ทางสังคม ธุรกิจ และเชิงพาณิชย์มากยิ่งขึ้น

3.3.9.7 แนวทางปฏิบัติของแหล่งทุนวิจัย

แหล่งทุนวิจัยควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวิจัยที่สร้างเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ กำหนดและประกันคุณภาพงานวิจัย รวมทั้งจรรยาวิชาชีพวิจัย ไม่ขอให้นักวิจัยทำวิจัยนอกเหนือจากที่ระบุในสัญญา ไม่แทรกแซงอิสระภาพทางความคิด จัดสรรสิทธิประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยอย่างเป็นธรรม ติดตามและประเมินความสำเร็จของนักวิจัยผู้รับทุน เพื่อพัฒนาหัวข้อวิจัย และปรับปรุงวิธีการคัดเลือกนักวิจัยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวทางปฏิบัติ

- (1) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการวิจัยที่สร้างเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพ เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ทั้งในเชิงสาธารณะและเชิงพาณิชย์
- (2) ประกาศรับสมัครอย่างกว้างขวาง และมีเวลาเพียงพอให้นักวิจัยและหน่วยงานที่สนใจ จัดเตรียมข้อเสนอโครงการวิจัยได้ทันกาล และสอดคล้องกับเกณฑ์การคัดเลือกของแหล่งทุน
- (3) ให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันแก่นักวิจัยหรือหน่วยงานที่มีคุณสมบัติตรงตามกำหนด ในการยื่นเสนอโครงการเพื่อขอรับทุนสนับสนุนการวิจัย
- (4) คัดเลือกนักวิจัยหรือหน่วยงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ด้วยความเที่ยงธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าจะสามารถดำเนินงานวิจัยได้อย่างถูกต้อง มีมาตรฐาน และสัมฤทธิ์ผลภายในกรอบเวลาที่กำหนด
- (5) จัดสรรทุนวิจัย เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการวิจัย ให้นักวิจัยหรือหน่วยงาน คู่สัญญาอย่างเพียงพอ และให้ได้รับตรงตามเวลาที่กำหนดในสัญญา ยกเว้นเหตุสุดวิสัย แต่ไม่ควรให้เกิดผลเสียหายแก่โครงการวิจัยน้อยที่สุด และควรมีมาตรการควบคุมการใช้งบประมาณสำหรับกิจกรรมต่างๆ ในโครงการวิจัยให้เป็นไปตามสัญญา
- (6) กำหนดมาตรการควบคุมและกำกับดูแลการดำเนินงานวิจัยให้เป็นไปตามข้อตกลงหรือสัญญา รักษามาตรฐานในการดำเนินงานวิจัยให้ถูกต้องทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัย และป้องกันการประพฤติปฏิบัติที่ขัดต่อจรรยาวิชาชีพอิจัย
- (7) รักษาความลับของโครงการวิจัย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของนักวิจัย หากปฏิเสธการให้ทุนแก่โครงการวิจัยใด ต้องไม่ให้มีการนำแนวคิดหรือหัวข้อวิจัยของโครงการนั้นไปให้ทุนแก่นักวิจัยหรือหน่วยงานอื่น
- (8) แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาหรือประเมินข้อเสนอโครงการวิจัยให้ตรงตามสาขา และอาจมีผู้ทรงคุณวุฒิสาขาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยเข้าร่วมด้วยตามความจำเป็น ไม่ควรแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับนักวิจัยเป็นผู้พิจารณาข้อเสนอหรือประเมินโครงการวิจัย เพื่อป้องกันอคติในการพิจารณา และเป็นการรักษาความเที่ยงธรรม
- (9) กำหนดให้นักวิจัยหรือหน่วยงานที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับคนหรือสัตว์ต้องมีหนังสือรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน หรือคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในสัตว์ (หรือในชื่อเรียกอย่างอื่น) ก่อนนำเสนอโครงการวิจัยด้วย เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดหรือบกพร่องที่อาจพบภายหลังการอนุมัติทุนแก่โครงการวิจัยแล้ว
- (10) ไม่เอาردادเอาเปรียบนักวิจัย และไม่ขอให้ให้นักวิจัยทำวิจัยนอกเหนือจากขอบเขตที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญา

- (11) เคารพในศักดิ์ศรี และให้เกียรตินักวิจัย รวมทั้งไม่จำกัดเสรีภาพในการวิจัย ไม่แทรกแซงอิสรภาพทางความคิดของนักวิจัย แต่มุ่งเน้นที่คุณภาพของการวิจัย และสนับสนุนงานวิจัยที่ปฏิบัติถูกต้องตามจรรยาวิชาชีพอิจัย
- (12) จัดสรรสิทธิประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้จากการวิจัย ให้แก่นักวิจัยและหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นธรรม โดยระบุอย่างชัดเจนในสัญญา
- (13) ตั้งคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัยและประเมินผลงานวิจัยให้เป็นไปตามข้อตกลง พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
- (14) มีหน่วยงานรับเรื่องราวเกี่ยวกับการประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัยของนักวิจัยผู้รับทุน และมีกลไกปกป้องผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ร้องเรียนเพื่อมิให้ได้รับความเดือดร้อน พร้อมทั้งมีการตรวจสอบข้อมูลในเบื้องต้น เพื่อให้ความยุติธรรมแก่ทั้งผู้ร้องเรียนและนักวิจัย หากพบจากการไต่สวนข้อเท็จจริงว่านักวิจัยประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย ควรแจ้งผลการไต่สวนให้หน่วยงานต้นสังกัดทราบเป็นลายลักษณ์อักษร
- (15) แจ้งให้นักวิจัยผู้รับทุน สำนักพิมพ์ หรือผู้ใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยทราบ ในทันทีที่พบว่านักวิจัยได้นำผลงานวิจัยที่แหล่งทุนไม่อนุญาตให้เผยแพร่ไปตีพิมพ์หรือเผยแพร่
- (16) ตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินความสำเร็จของนักวิจัยที่ได้รับทุน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาหัวข้อวิจัย และปรับปรุงวิธีการคัดเลือกนักวิจัยต่อไป

3.3.10 การประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย

การกระทำต่อไปนี้ถือว่าเป็นการประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย และนักวิจัยไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง

- (1) การคัดลอกงานหรือผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน งานและผลงานดังกล่าว เช่น แนวคิด ภาษา ถ้อยคำ ข้อความ คติพจน์ สุภาษิต ภาพเขียน ภาพถ่าย รูปปั้น รูปจำลอง ทำนองเพลง และผลงานใดๆ ของผู้อื่น เป็นต้น ไม่ว่าจะนำมาเพียงทั้งหมดหรือบางส่วน หรือนำเอามาทำใหม่ด้วยตนเองหรือว่าจ้างให้ผู้อื่นทำให้ โดยมีการแก้ไข ดัดแปลง หรือปรับปรุงใหม่ แล้วเสนองานหรือผลงานนั้นประหนึ่งว่าเป็นของตน โดยปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้ชัดแจ้ง ทำให้บุคคลอื่นเข้าใจผิดว่าเป็นของตน การกระทำเช่นนี้เป็นความไม่ซื่อสัตย์หรือเป็นการหลอกลวงทางวิชาการ และการขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาหรือความประพฤติที่ดี
- (2) การคัดลอกผลงานของตนเอง โดยนักวิจัยคัดลอก หรือนำผลงานของตนเองที่เหมือนเดิมหรือเกือบเหมือนเดิมหรือนำมาเพียงบางส่วน กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่มีการอ้างถึงผลงานเดิมของตน รวมทั้งนำผลงานมารายงาน เพิ่มเติม หรือปรับแต่งให้ต่างไปจากเดิม

เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง หรือเข้าใจว่าเป็นผลงานค้นพบใหม่ จนเกิดความผิดพลาดในการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล การกระทำเช่นนี้เป็นความไม่ซื่อสัตย์หรือเป็นการหลอกลวงทางวิชาการ และการขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาบรรณหรือความประพฤติที่ดี

- (3) การปกปิด บิดเบือน แก้ไขข้อมูล ข้อความ หรือกระทำการใดๆ ในกระบวนการวิจัยและการรายงานผลการวิจัยที่ทำให้ผิดไปจากความเป็นจริง โดยการตัดทอน หรือเพิ่มเติม หรือดัดแปลง ปรับแต่งแก้ไขข้อมูล ข้อความ หรือการปฏิบัติอื่นใดในกระบวนการวิจัยและรายงานข้อค้นพบจากการวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามข้อสรุปที่ตนต้องการ การกระทำเช่นนี้เป็น การนำเสนอเรื่องหรือสิ่งอันเป็นเท็จ เป็นการกระทำผิดด้านวิชาการ วิชาชีพ และอาจถึงขั้นผิดกฎหมาย รวมถึงการขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาบรรณหรือความประพฤติที่ดี
- (4) การสร้างข้อมูลเท็จหรือจงใจปั้นแต่งข้อมูลให้ผิดไปจากความเป็นจริงที่พบจากการวิจัย หรือหลีกเลี่ยงที่จะนำเสนอเรื่องหรือสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ถือเป็นการหลอกลวง และกระทำผิดทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และความมีจรรยาบรรณหรือความประพฤติที่ดี
- (5) การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวหรือความลับของผู้รับการวิจัย ที่นักวิจัยได้กระทำไปโดยไม่ได้รับคำยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้รับการวิจัย ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับการวิจัย เป็นส่วนตัวไม่ว่าในทางใดก็ตาม รวมทั้งความมีชื่อเสียง นอกจากนี้ การที่นักวิจัยไม่ระมัดระวังในการนำเสนอข้อมูลหรือรายงานผลงานวิจัย ทำให้สามารถคาดเดาตัวบุคคลที่กล่าวถึงได้ ก็ถือเป็นการกระทำที่ขาดความรับผิดชอบ และขาดจิตสำนึกในความมีจรรยาบรรณหรือความประพฤติที่ดี

3.4 การประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพและการให้มาตรการลงโทษ

แม้จรรยาวิชาชีพวิจัยจะเป็นแนวทางปฏิบัติพื้นฐาน ที่นักวิจัยทุกศาสตร์และสาขาควรยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของความเป็นนักวิจัยมืออาชีพ ที่มีคุณภาพและจริยธรรมการวิจัย แต่กรณีที่มีผู้ละเมิดหรือประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพ ก็สมควรได้รับการพิจารณาโทษซึ่งในความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่กรอกแบบสอบถาม ที่ให้สัมภาษณ์เจาะลึก และที่ได้เสนอแนะในการประชุมระดมความคิดเห็น เห็นว่าในกรณีของประเทศไทย นักวิจัยที่จงใจประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพน่าจะมีจำนวนมากขึ้น (จากประสบการณ์ตรงของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ประเมินบทความทางวิชาการ) โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษา ซึ่งความผิดมักเกิดที่ตัวอาจารย์และนิสิต เกี่ยวกับการคัดลอกผลงานหรือแอบอ้างความคิดเห็น งาน และผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน การปลอมแปลงข้อมูล และการสร้างข้อมูลเท็จ บางคนจ้างวานผู้อื่นให้ทำวิจัยให้ แล้วระบุชื่อตัวเองเป็นผู้นิพนธ์ บางคนรับจ้างทำวิจัยเพื่อผลประโยชน์ตอบแทนทางการเงิน แต่ไม่ได้ทำวิจัยจริง คือใช้ข้อมูลเท็จหรือคัดลอกมาจากผลงานของผู้อื่น หรือดัดแปลง

รายละเอียดปลีกย่อยให้ต่างออกไปจากเดิม แล้ววิเคราะห์สรุปผลให้เป็นไปตามความประสงค์ ดังนี้เป็นต้น
ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าควรมีมาตรการลงโทษผู้ประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัย ดังนี้

- 1) หากผลจากการสอบสวนพบว่าได้กระทำผิดจริง แต่โดยไม่เจตนา สมควรให้ตักเตือน
- 2) หากผลการสอบสวนพบว่าเป็นการประพฤติผิดจริง แต่ไม่ถึงขั้นกระทำผิดกฎหมาย สมควรลงโทษตามความผิดที่ได้กระทำ แต่ก็เป็นที่แจ้งให้ทราบเฉพาะตัวบุคคลผู้ประพฤติผิด และแจ้งให้หน่วยงานต้นสังกัดและแหล่งทุนวิจัยทราบ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามที่เห็นสมควรต่อไปเท่านั้น
- 3) การลงโทษผู้ประพฤติผิดจรรยาวิชาชีพอิจัยนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิยังเห็นว่าไม่สมควรถึงขั้นประกาศให้ประชาคมวิจัยหรือสังคมทราบโดยทั่วไป เนื่องจากไม่ต้องการให้เป็นการบั่นทอนความตั้งใจและกำลังใจของนักวิจัย ซึ่งสมควรได้รับโอกาสให้ทำวิจัยต่อไป แต่ผู้กระทำผิดคงมีข้อจำกัดอยู่บ้างในบางกรณี เช่น อาจไม่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับทุนวิจัยในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

3.5 ข้อวิจารณ์

1. โดยทั่วไป นักวิจัยไม่ได้มีข้อบัญญัติให้ยึดถือปฏิบัติเหมือนบางวิชาชีพ กฎกติกาสำหรับนักวิจัยที่เขียนไว้มีเพียงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หรือข้อกำหนดของบางหน่วยงานเท่านั้น นอกจากนี้แล้วเป็นข้อปฏิบัติที่ทำตามกันมาโดยไม่มีภาระเป็นลายลักษณ์อักษร หรือถ่ายทอดกันมาจากผู้เป็นที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง แต่ในยุคปัจจุบันที่สังคมให้ความสนใจในงานวิจัย และคาดหวังว่าผลงานวิจัยจะก่อประโยชน์แก่สังคมในการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้น หน่วยงานต่างๆ จึงตื่นตัวรับกับแรงผลักดันดังกล่าว โดยบัญญัติแนวทางปฏิบัติต่างๆ ในการวิจัย เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานยึดถือปฏิบัติ ซึ่งจะทำได้ผลงานวิจัยที่ถูกต้องและมีคุณภาพน่าเชื่อถือ เกิดประโยชน์แก่สังคม และทำให้ได้รับการยอมรับ ความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นจากสังคม “คู่มือจรรยาวิชาชีพอิจัย และแนวทางปฏิบัติ” นี้ เป็นการประมวลวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการหลักประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณการวิจัย และได้ผ่านการกลั่นกรองจากที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิมา 3 ครั้ง ได้มีการแก้ไขปรับปรุงมาเป็นลำดับ และได้เทียบเคียงกับแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศโดยตลอดด้วย จึงประกันได้ถึงว่ามีมาตรฐานการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณการวิจัยที่เป็นสากล นอกจากนี้ จากการคัดสรรแนวทางปฏิบัติที่เห็นว่าเป็นไปได้ และมีความเหมาะสมกับกรณีของประเทศไทย ผสมกับข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการวิจัยในด้านต่างๆ จึงเชื่อว่าคู่มือฉบับนี้มีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมของไทย

2. คู่มือจรรยาวิชาชีพอิจัยและแนวทางปฏิบัตินี้ แสดงหลักประพฤติปฏิบัติที่เป็นแกนหรือหลักปฏิบัติสำคัญ ที่นักวิจัยในทุกศาสตร์และสาขาควรยึดถือปฏิบัติเป็นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนแนวทางปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงและมีรายละเอียดมากขึ้น ตามที่กำหนดโดยศาสตร์แต่ละสาขานั้น ย่อมสมควรที่นักวิจัยในสาขานั้นๆ จะศึกษาและยึดถือประพฤติปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการวิจัยที่ใช้คนหรือสัตว์เป็น

หน่วยทดลอง จะมีแนวทางปฏิบัติเพิ่มเติมจากที่ระบุในคู่มือนี้อีกมาก เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงานวิจัย และไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบต่อคนที่รับการวิจัยหรือสัตว์ทดลอง รวมทั้งเพื่อให้ได้ผลงานวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถืออีกด้วย

3. คู่มือฉบับนี้ได้วางแนวทางปฏิบัติสำหรับนักวิจัยที่ทำหน้าที่ต่างๆ ดังนั้น การส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิจัยได้ทำหน้าที่รับผิดชอบด้วยการปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพและจริยธรรมการวิจัยที่แสดงไว้ในคู่มือ ก็น่าจะส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพวิจัยได้ โดยที่ไม่ต้องสับเปลี่ยนหรือโยกย้ายไปทำงานในสายงานอื่น เช่น การบริหาร เพื่อการเลื่อนขั้นหรือตำแหน่ง หน่วยงานควรกำหนดนโยบายด้านการวิจัยและความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพวิจัยให้ชัดเจน เพื่อจูงใจให้นักวิจัยทุ่มเทความรู้ความสามารถในการวิจัยเพื่อสร้างผลงานที่ก่อประโยชน์แก่วงการวิชาการและวิชาชีพ สังคม และสถาบัน

4. จรรยาวิชาชีพของนักวิจัยที่สำคัญยิ่งในการสร้างคุณภาพวิชาชีพวิจัย ที่ได้มีการกล่าวถึงในอันดับต้นๆ อยู่เสมอในนโยบายและข้อบัญญัติของหน่วยงานทั้งหลาย คือความซื่อสัตย์สุจริต หากนักวิจัยขาดความถึงพร้อมในข้อนี้แล้ว ก็ยากที่จะสร้างผลงานวิจัยที่น่าเชื่อถือ และธำรงรักษาเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของความเป็นนักวิจัยที่น่าเคารพนับถือไว้ได้ ชั่วร้ายอาจมีการลวงละเมิดหรือประทุพติผิดจรรยาวิชาชีพ อาทิ คัดลอกผลงานหรือแอบอ้างความคิด งาน และผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน ปลอมแปลงข้อมูล และสร้างข้อมูลเท็จ ซึ่งถือเป็นการประทุพติผิดจรรยาวิชาชีพอย่างร้ายแรง หรือแม้กระทั่งการนำผลงานของตนกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่มีการอ้างถึงผลงานเดิมของตน ก็ล้วนทำให้เกิดความเสียหายแก่สถาบัน วงการวิชาการและวิชาชีพ รวมถึงตนเองและผู้อื่นด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น หน่วยงานจึงควรกระตุ้นให้นักวิจัยมีจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต และช่วยกันส่งเสริมให้ผู้ร่วมในคณะวิจัยประพฤติปฏิบัติโดยทั่วกัน ก็จะทำให้ปัญหาการประทุพติผิดจรรยาวิชาชีพลดลงได้

5. การมีผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นสาเหตุหนึ่งของปัญหาการประทุพติผิดจรรยาวิชาชีพ และยังทำให้เกิดอคติหรือความลำเอียง ทำให้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเบี่ยงเบนไปจากที่กำหนดไว้ หรือทำให้เป็นการขัดขวางต่อการดำเนินงานวิจัยให้เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ หรือทำให้เกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หน่วยงานจึงควรกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันการมีผลประโยชน์ทับซ้อน และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนแก่นักวิจัยและสถาบันวิจัยในสังกัด เพื่อทุกฝ่ายได้ทราบและถือปฏิบัติ ก็จะลดปัญหาความด้อยมาตรฐานในงานวิจัยและจรรยาวิชาชีพลงได้